

Foto: Eva Kits Nilsson

ATT LETA AVELSDJUR

Det finns flera olika verktyg för att lättare kunna finna och identifiera de hundar som är lämpliga att använda i avel.

Hur kan du finna lämpliga avelsdjur? Kunskap och vetgirighet är självklart oerhört betydelsefulla. Ju mer du sätter dig in i din ras och ju mer du vet om din hunds familj och de enskilda avelsdjuren, desto större chans har du att göra ett bra val.

Hanhunden är lika viktig

Även den som äger en hanhund har ett stort ansvar. Är det lämpligt att para just den här tiken med min hane? Det är av största vikt att både uppfödaren och hanhundsägaren skaffar sig så mycket information som möjligt. Ett misslyckat avelsresultat belastar hanhunden lika mycket som tiken.

Verktyg för uppfödare

Genetiken i all ära – den hjälper oss inte helt

och hållet att hitta de avelsdjur vi behöver. I den här texten beskriver vi kort hur Svenska Kennelklubbens tjänst Avelsdata, RAS-dokumentationen och klubbarnas avelsråd kan vara ett stöd för dig som uppfödare.

Vad har vi för verktyg och vilka vägar kan man gå för att hitta lämpliga avelsdjur? Utan tvekan finns det en personlig tillgång som är oerhört betydelsefull, nämligen vetgirighet. Ju mer du sätter dig in i din ras, din hunds familj och de enskilda avelsdjuren, desto större chans har du att göra ett bra avelsval. Strävan att inför varje parning ha tillgång till största möjliga mängd information borde å andra sidan vara lika viktigt för hanhundsägaren som tikdito. En ur hälsohänseende misslyckad kull belastar ju avelshanen i lika hög grad som tiken.

RAS – en riktlinje

De allra flesta svenska uppfödare är oerhört ambitiösa och vill sin ras väl. Det är därför ofta viktigt att den kull man producerar också är bra och en tillgång för rasen i dess helhet. Men hur vet jag vad som är viktigt för just min ras?

Flera väsentliga svar hittar man i RAS, den rasspecifika avelsstrategin. Sedan ett antal år tillbaka driver Svenska Kennelklubben detta projekt som innebär att varje hundras som finns registrerad i Sverige ska ha en fastställd strategi för vad som bör prioriteras i avelsarbete. Strategierna är utarbetade av rasklubbarna under specialklubbarnas överinseende och i de mest välgjorda RAS-dokumenten bygger slutsatser, strategier och målformuleringar på gedigna underlag såsom flera års hälsoenkäter, försäkringsstatistik, populationsanalyser etc. Det innebär att RAS-dokumentet är utformat efter precis den situation rasen befinner sig i och utifrån de behov man kunnat identifiera. En bra start på avelshundsjakten kan vara att läsa RAS och fundera över hur just du skulle kunna avla för att nå en bit på den väg strategin pekar ut.

RAS-dokumentet innebär rekommendationer för uppfödarna. Svenska Kennelklubbens registreringsregler däremot är tvingande. Läs vad som fordras för att du ska få registrera din kull över huvud taget. Tänk på att många raser har särbestämmelser och att dessa i förekommande fall oftast gäller både hanhund och tik. Det är därför klokt att ta för vana att alltid kontrollera aktuella undersökningsintyg före en parning.

Att en tänkt valpkull uppfyller Svenska Kennelklubbens registreringsregler och grundregler är så basalt att det kanske inte skulle behöva penetreras närmare. Ändå visar högarne med ärenden på Uppfödar- och kennelkonsulentkommitténs möten att så inte är fallet. Den uppfödare som negligerar regelverken kan riskera att bli ett ärende för SKKs Disciplinnämnd.

Avelsdata – guldgruvan

Svenska Kennelklubbens hemsida är en guldgruva. Inte nog med att där finns Hunddata

» Svenska Kennelklubbens hemsida är en guldgruva.«

med information om enskilda individer, här finns också tjänsten Avelsdata. Den är kostnadsfri att använda och nås enkelt genom att skapa ett eget inloggningsnamn.

Tjänsten Avelsdata är konstruerad för uppfödare och avelsråd. Man skulle kunna säga att programmet har tre huvudområden: info på individnivå, info på rasnivå och inavelsberäkningar. Hur mycket information man kan få via Avelsdata beror på vilken hundras man intresserar sig för. Om de raser där man har hälsoprogram, mentalbeskrivning etc. finns mycket data samlad, och en hel del statistik. För raser där man gör få undersökningar blir materialet mindre.

Provparning i Avelsdata

I Avelsdata finns en funktion som medger provparning mellan två hundar. Man får då upp en skattad inavelsgrad beräknad över fem generationer för avkomman och kan till exempel jämföra den med inavelsökningen för rasen i sin helhet. Har den specifika kullen lägre inavelsgrad än hundrasen totalt bidrar kullen till att minska ökningen av inavelsgraden för hela populationen. Genom provparningen kan man också se om kullen kommer upp i oroväckande hög inavelsgrad. I RAS-dokumentet är det vanligt att klubben har synpunkter på lämplig högsta inavelsökning per generation.

En provparning i Avelsdata kan ibland visa observandum, varningstecken, antingen för kullen eller för någon av hundarna. Det betyder att det finns information som kan vara viktigt att känna till. Det kan också komma upp ett stopptecken för kullen. Det gör det till

exempel om du försöker para två helsyskon med varandra (vilket strider mot grundreglerna) eller två anlagsbärare av en sjukdom. Har den enskilda hunden ett stopptecken går det inte att provpara den överhuvudtaget. Det kan hända exempelvis om individen har ögonsjukdomen PRA. Information om varför ett varningstecken eller stopptecken dyker upp finns på Avelsdata. Klickar man på skylten får man förklaringen till tecknet.

Om man inte har helt klart för sig vad som fordras enligt registreringsreglerna för att få registrera valpar är det bra att göra en provparning i Avelsdata. Strider parningen mot reglerna talar datorn vanligtvis om det (men kolla i registreringsreglerna själv också!); Ibland kan det vara orsaker som är lätta att åtgärda, kanske saknas ett hälsoundersökningsresultat, andra gånger är stoppet permanent. Det går dock inte att provpara för att se om en kombination uppfyller RAS-dokumentens intentioner.

Det finns mycket nyttig och användbar information i Avelsdata också på rasnivå. Man kan se vilka hanhundar som är flitigast använda i aveln och statistik för hälsoundersökningar och mentalbeskrivningar av deras avkomma. Däremot kan programmet inte serva med att ta ut de blodslinjer/familjer som är underrepresenterade inom en ras.

I Avelsdata hittar man såväl positiv som negativ information om hundar som hjälper dig att välja – och att välja bort – avelsdjur. Möjligheten finns till exempel att leta efter hundar som uppfyller vissa krav, som genomförda hälsoundersökningar eller mentalbeskrivningar. För en hundras som pudel kan man till och med söka storlek som ett kriterium för tilltänkta avelsdjur.

Avelsfunktionärer

Det åligger varje specialklubb att ha ett avelsråd. I Svenska Kennelklubbens typstadgar står att "För att nå uppsatt mål ska klubben lämna information och råd i avelsfrågor i enlighet med av SKK upprättade riktlinjer."

» En viktig uppgift för avelsråden är att följa upp det RAS man skrivit och att utvärdera det. «

Avelsråden är i första hand informatörer. De ska ha en god kunskap om sin hundras: populationsstorlek, avelsstruktur och avelstraditioner, status beträffande hälsa, mentalitet samt exteriör. Det betyder att avelsrådet i bästa fall har en övergripande bild av rasens situation och utifrån ett vidare perspektiv kan hjälpa tikägaren en bit på vägen. Avelsråden bör dessutom vara uppdaterade när det gäller registreringsregler och i högsta grad när det handlar om de rasspecifika avelsstrategierna, RAS.

– En viktig uppgift för avelsråden är att följa upp det RAS man skrivit och att utvärdera det, säger Karin Drotz, avelskonsulent på SKKs centrala kansli. Att kartlägga hur arbetet utvecklas är en grundläggande del av kvalitetssäkringen. Rent generellt kan man säga att avelsrådets arbete i praktiken ofta är pedagogiskt, det handlar om att vägleda hundägare och ge dem underlag för att själva kunna resonera sig fram till bra avelsbeslut. Och en ökad kunskap och insikt leder ibland till att man faktiskt avstår att para sin tik – eller låna ut sin hanhund – överhuvudtaget!

Ibland blir det inte som man tänkt sig

Det ska till slut sägas att oavsett hur noga man går till väga finns det alltid valpkullar som inte uppfyller ens förhoppningar eller rentav är att betraktas som misslyckade. Så är det nu en gång ordnat i naturen och vi har definitivt inte svaret på alla frågor rörande arv och arvsanlag, de vägar dessa kan ta och de individer de ger upphov till.

Källa: www.skk.se/uppfodning/avel-och.../verktyg-for-den-vetgirige/